

E-seminar: Konvencija o biološki raznovrstnosti in z njo povezane konvencije

Senka Šifkovič Vrbica, junij 2016

Konvencijo o biološki raznovrstnosti ([Convention on Biological Diversity](#)) je bila dana v podpisovanje na svetovnem srečanju pod okriljem Združenih narodov v Riu 5.6.1992, v veljavo pa je stopila 29.12.1993. Slovenija jo je ratificirala z [Zakonom o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti](#) leta 1996 (Uradni list RS – mednarodne pogodbe št. 7/96 z dne 7.6.1996).

Konvencija se osredotoča na trajnostno varovanje in uporabo ekosistemov, vrst in genskega materiala, po principu poštenosti, pravičnosti in sodelovanja med državami. V preambuli konvencije je poudarjeno, da imajo države suverene pravice nad svojimi lastnimi biološkimi viri in so odgovorne za ohranjanje biološke raznovrstnosti na tem območju in trajnostno uporabo svojih bioloških virov. Ob grožnji občutnega zmanjšanja ali izgube biološke raznovrstnosti, pomanjkanje popolne znanstvene zanesljivosti ne bi smelo biti razlog za odlaganje ukrepov, s katerimi se je možno izogniti tej grožnji. Pogodbenice so poseben pomen dale tudi tradicionalnim znanjem domorodnih skupnosti in priznale posebno vlogo žensk pri ohranjanju in trajnostni uporabi biološke raznovrstnosti in potrebo po njihovem sodelovanju na vseh stopnjah odločanja politike in ohranjanja biološke raznovrstnosti. Za ohranjanje biološke raznovrstnosti je potrebno spodbujati mednarodno, regionalno in globalno sodelovanje med državami, meddržavnimi organizacijami in nevladnim sektorjem. Varstvo biološke raznovrstnosti bo tudi okrepilo prijateljske odnose med državami in pripomoglo k miru za človeštvo. Izmenjava informacij ter znanstveno, tehnološko in tehnično sodelovanje pa je tudi ena izmed zavez, ki so jo države z ratifikacijo sprejele.

Države so tako zavezane ugotoviti sestavne dele biološke raznovrstnosti na svojem območju (ekosistemi in habitati, ogrožene vrste in združbe ter njihove genome in gene), jih spremljati in nadzirati, ustanoviti sisteme zaščitnih območij in jih ustrezno upravljati in varovati. Vidik ohranjanja in trajnostne uporabe bioloških virov vključuje tudi pri sprejemanju državnih ureditev. Z ozaveščanjem pospešujejo in spodbujajo razumevanje pomena in ukrepov za ohranjanje biološke raznovrstnosti tako v množičnih medijih, kot z vključevanjem v izobraževalne programe. Za ugotavljanje in zmanjševanje škodljivih vplivov države uvedejo ustrezne postopke za presojo morebitnih škodljivih vplivov predvidenih posegov na biološko raznovrstnost.

Glede dostopa do genetskih virov so pristojne vlade posameznih držav, ki imajo suverene pravice do svojih naravnih virov in to urejajo s svojo zakonodajo. Si pa vsaka pogodbenica prizadeva ustvariti pogoje, ki bi omogočali drugim pogodbenicam lažji dostop do genetskih virov za okolju primerno uporabo in ne postavlja omejitev, ki so v nasprotju s cilji te konvencije. Zato mora v vsakem primeru pogodbenica, ki razpolaga s takimi viri, dati svoj pristanek. Eden temeljnih ciljev te konvencije je tudi delitev dosežkov biotehnologije, pogodbenice pa si morajo prizadevati, da omogočijo ali olajšajo dostop do tehnologij, ustreznih za ohranitev in trajnostno uporabo biološke raznovrstnosti. Države pa so se s sprejemom konvencije zavezale tudi k izmenjavi informacij in znanstvenem, tehničnem in tehnološkem sodelovanju.

Upravljalno telo konvencije je konferenca pogodbenic, ki se odvija vsako drugo leto. Pogodbenice na konferencah spremljajo izvajanje konvencije in napredek, določajo prioritete in delovne načrte, sprejemajo pa tudi protokole. Operativno administrativno telo konvencije pa je [sekretariat](#), s sedežem v Montrealu v Kanadi.

Države članice morajo redno poročati konferenci pogodbenic o izvajanju in napredek glede izvajanja konvencije, in sicer v rokih, kot jih določi konferenca pogodbenic. Slovenija redno poroča, poročila pa so dostopna na [spletni strani konvencije](#). Trenutno [zadnje poročilo](#) je iz leta 2015.

Države pogodbenice so doslej sprejele Kartagenski protokol o biološki varnosti ([Cartagena Protocol on Biosafety](#)) in Nagojski protokol ([Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization](#)). Kartagenski protokol je bil sprejet na konferenci pogodbenic 29.1.2000 in je stopil v veljavo 11.9.2003. Slovenija ga je ratificirala z [Zakonom o ratifikaciji Kartagenskega protokola o biološki varnosti h Konvenciji o biološki raznovrstnosti](#) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 23/2 z dne 22.10.2002). Skladno s previdnostnim pristopom iz 15. načela [Deklaracije o okolju in razvoju iz Ria](#) je cilj tega protokola prispevati k zagotavljanju primerne ravni varstva pri varnem prenosu in uporabi živih spremenjenih organizmov, ki so nastali s sodobno biotehnologijo in bi lahko škodljivo vplivali na ohranjanje in trajnostno uporabo biološke raznovrstnosti, s posebnim ozirom tudi na zdravje ljudi. Na konferenci pogodbenic Na konferenci pogodbenic Kartagenskega protokola je bil 15.10.2010 sprejet dopolnilni protokol h Kartagenskemu protokolu ([The Nagoya – Kuala Lumpur Supplementary Protocol on Liability and Redress to the Cartagena Protocol on Biosafety](#)) – Nagojski protokol. Slovenija ga je ratificirala z [Zakonom o ratifikaciji Dopolnilnega protokola iz Nagoje in Kuala Lumpurja o odgovornosti in nadomestilih h Kartagenskemu protokolu o biološki varnosti](#) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 4/14). Protokol uvaja pravila glede odgovornosti in nadomestil v zvezi z živimi spremenjenimi organizmi in njihovega čezmejnega gibanja, predvsem z oziroma na zdravje ljudi.

S Konvencijo o biološki raznovrstnosti pa so vsebinsko povezane še naslednje pomembnejše konvencije:

1. Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi rastlinskimi in živalskimi vrstami ([Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora](#)) - CITES, ki je bila sprejeta 3.3.1973 in je stopila v veljavo 1.7.1975. Slovenija jo je ratificirala z [Zakonom o ratifikaciji Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, spremembe konvencije ter dodatkov I, II, III in IV h konvenciji](#) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 31/99 z dne 30.12.1999).
2. Konvencija o varstvu svetovne naravne in kulturne dediščine ([Convention Concerning the Protection of The World Cultural and Natural Heritage](#)), - Konvencija o svetovni dediščini je bila sprejeta leta 1972. Konvencijo je ratificirala še SFRJ (Uradni list SFRJ, mednarodne pogodbe št. 56/74), Slovenija pa jo je notificirala z [Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih mednarodnih večstranskih pogodb](#) (Uradni list RS, mednarodne pogodbe št. 15/92).
3. Konvencija o varstvu selitvenih vrst prostoživečih živali ([Convention on Conservation on Migratory Species of the Wild Animals](#)) – Bonska konvencija, ki jo je Slovenija ratificirala z Zakonom o ratifikaciji Konvencije o varstvu selitvenih vrst prosto živečih živali (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. [18/98](#) in [27/99](#)).
4. [Konvencija o mokriščih, ki so mednarodnega pomena, zlasti kot prebivališča močvirskih ptic \(Convention on Wetlands of International Importance, Especially a Waterfowl Habitat\)](#) – Ramsarska konvencija, ki je bila sprejeta leta 1971. Konvencijo je ratificirala že SFRJ (Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe št. 9/77), [Slovenija pa jo je notificirala z Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih](#)

[drugih mednarodnih večstranskih pogodb](#) (Uradni list RS, mednarodne pogodbe št. 15/92). S [Pariškim protokolom](#) so bile leta 1982 sprejete spremembe konvencije, ki jih je Slovenija ratificirala z [Zakonom o ratifikaciji Pariškega protokola in sprememb Konvencije o močvirjih, ki so mednarodnega pomena, zlasti kot prebivališča močvirskih ptic](#) (Uradni list RS, mednarodne pogodbe 6/04).

5. Za namen boja proti dezertifikaciji, je bila leta 1994 v Parizu sprejeta, leta 1996 pa začela veljati, Konvencija Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji v tistih državah, ki doživljajo hudo sušo in/ali dezertifikacijo, zlasti v Afriki ([United Nations Convention to combat desertification in those countries experiencing serious drought and/or desertification, particularly in Africa](#)), ki jo je Slovenija sprejela v svoj pravni sistem leta 2001, in sicer z Zakonom o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji v tistih državah, ki doživljajo hudo sušo in/ali dezertifikacijo, zlasti v Afriki ([Uradni list RS, št. 48/2001](#)).
6. Za zagotovitev skupnih in učinkovitih ukrepov za preprečevanje širjenja in vnašanja rastlinam in rastlinskim proizvodom škodljivih organizmov ter uveljavljanja ustreznih ukrepov za njihovo zatiranje, je bila v Rimu leta 1951 sprejeta Mednarodna konvencija za varstvo rastlin ([International Plant Protection Convention](#)), ki jo je Slovenija ratificirala leta 2000, in sicer z Zakonom o ratifikaciji Konvencije o varstvu rastlin ([Uradni list RS, št. 84/2000](#)).

Za varovanje morja je vsebinsko ekvivalentna Konvenciji o biološki raznovrstnosti Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, ki je obravnavana posebej.